

RO – ZEUL SUPREM AL TRACO-GETO-DACILOR

Viorel Ungureanu,
prof.univ.dr.ing.,Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău,

Abstract: From translation of Sinaia plates and the writing of Ezerevo's ring from Bulgaria was established that the supreme deity of thracian's, gets and dacians was Ro or Ra in the same manner as in Egypte. About Zamolxis, the plates from Sinaia indicate that they where two brooders that are became pretest and traveled in to Egypte. After his return from Egypte, the first born was recognized as deity. The Ro or Ra deity have an national and European significance that have to be known. The main temple of Ro deity was situated near the Sarmisegetusa in the citadel named Peru-eu-davo.

Aproape toate informațiile referitoare la istoria noastră antică sunt preluate din surse grecești sau romane. Ele reflectă punctul de vedere al autorilor respectivi, ceea ce nu înseamnă că sunt neapărat obiective și corecte din punctul de vedere al adevărului istoric. Din fericire, avem și surse proprii de documentare în acest domeniu, dintre care, cele mai importante sunt plăcuțele de la Sinaia [1,2,3]. A considera că aceste plăcuțe sunt falsuri realizate în epoca modernă constituie un fapt deplorabil și lipsit de discernământ. Nimeni, din timpul lui Cuza până astăzi, nu ar fi putut să realizeze astfel de obiecte, apoi, nimeni nu a cunoscut anumite informații care se regăsesc numai în textul acestor tăblițe. De exemplu, nimeni nu a știut să spună că pacea de după moartea lui Decebal a fost încheiată de fostul său general Diegio pe mijlocul Tisei, sau că zeul suprem al traco-geto-dacilor a fost Ro sau Ra, așa cum este menționat pe inelul de la Ezerevo și în tăblițele de la Sinaia. De asemenea, nimeni nu a știut să spună că celebrele “*Legi Belagine*” sunt, de fapt, “*învățăturile atlantiților cele despre faptele oamenilor*”, după cum rezultă din cele relatate de Deceneu.

În ceea ce privește opinia generală referitoare la religia geto-dacilor este că aceasta ar fi fost monoteistă și că zeul suprem ar fi fost Zamolxis sau Zalmoxis, care ar fi fost sclav al lui Pitagora, în Grecia, și că ar fi venit în Dacia ca zeu impresionându-i pe geto-daci cu cunoștințele sale. Însă, din tăblițele de la Sinaia, atâtea câte s-au păstrat, ne apare o imagine cu totul diferită asupra religiei și istoriei noastre antice, fapt care ne plasează în rândul civilizațiilor celor mai avansate ale lumii antice cu efecte care se văd până astăzi.

Data fiind importanța subiectului legat de existența lui Zamolxis, dăm mai jos textul integral al plăcii cu nr. 2 conform notației utilizate de Dan Romalo [1], reprezentată în figura 1, din care obținem informații importante referitoare la acest zeu, prin care se poate realiza o corecție a informațiilor obținute din alte surse. În traducerea textului, am păstrat în mare parte ordinea cuvintelor din textul original, ceea ce nu îngreunează prea mult înțelegerea textului obținut.

ZAMOLSXEYOY DEGhEO AMO, YNEΩ SKYTEO DYI LIΩ FIO AQY SIO
GAREY, MASΩ DYE DOYE SAYMΩYA XINDYΩ ERIO DEGhE DΩ DEO HATO
SOY.

Zamolsxeoy, preoții iubiti, pe ei sciții care pe ei i-au fost privit din ochi cu săgeata (adică i-au ochit cu săgetata), au mers cei doi asemenea (gemeni), la a fermecatei

(sfintei) visterii preoți la a zeilor casă să fie.

A SΩ NYO SΩYE FIΩ AREI PYSΩ DEGHĒ RATY PII IDIE SΩY. *La a lor naștere, au fost cu săgeata pișcați (înțepați) de preot (pentru) ca ferți din calea ei să fie.*
DO AΩY SIIO EGHEIPTIΩ NOEDΩY ILΩ ZEIIBO YN DΩL LΩY A IH PIETA GΩRYO.

Până la săgetare (ochire cu săgeata), (în) Egipt în călătorie (perelinaj) au mers să vadă până acolo a lor pentru rugăciune munte (adică piramidă).

Fig. 1. Informații despre cei doi frați gemeni care au fost preoți și au călătorit în Egipt.

AT EXIΩ ZAMOLSXOY ΩSIIA GHĒNIE BESIKYOY A SΩ LO SEY FΩHIO GHEKEPRITILE NOPΩY TO SΩ ILO.

La plecare, lui Zamolsxoy principalii conducători ai altarului (bisericii) lor le-a spus pe cu foc aprinse (trosnind) resturi (adică cărbuni aprinși) să meargă.

ΩY ESO ΩN TAHOY PYETA GORYΩ OY LΩ NΩY PIOTRA BELITEA SYΩ.

Ei au mers pe a vârfului pentru rugăciune munte (piramidă) unde noi din piatră frumuseți au văzut.

ON TΩYRNA SΩA EON TOY PAMΩILO, A SΩ TALOY IILΩ SHIITEO YΩ KΩYRAFIO ΩRINO RYPINΩ FETIΩY KRYSA DIE, DO SESIRΩ PO ONIO DΩ YLO

RΩDIEΩ ZIIOYΩY =M=P=S=B

La întoarcerea lor la a lor familie, de pe al lor înalt deal, sciții (văzând) a lor corabie, din a sufletului adânc (din adâncul sufletului), și-au făcut crucea zeilor, apoi, au (re)cunoscut pe primul din a lor naștere ca fiind zeu =M=P=S=B

Pe figura de jos, care seamănă cu un sarcofag.

AB ARISΩ ZAM-XOY. *De la sagetarea lui ZamXoy*

Din conținutul tăbliței se poate vedea că este vorba de doi frați gemeni care au fost preoți care răspundeau de obiectele de cult ale templului, și că au fost săgetați de către sciți. Înainte de săgetare au fost în perelinaj în Egipt unde au fost pe vârful piramidelor. La piramidă i se spune “PYETA GORYO” adică “pentru rugăciune munte”, ceea ce seamănă cu numele lui Pitagora, de unde s-a tras, probabil, concluzia că Zamolsxis ar fi fost sclavul lui Pitagora. La întoarcerea lor din Egipt, primul născut dintre cei doi gemeni a fost recunoscut ca zeu. De remarcat faptul că la întoarcerea lor din Egipt, văzându-i, sciții și-au făcut “crucea zeilor”, de unde se poate trage concluzia că oamenii locului își făceau cruce și înaintea erei noastre, după cum s-a întâmplat și la Sarmigetuză cu ocazia aducerii capului lui Ion al Geei de pe muntele sfânt care inițial s-a numit “Mont Ion oe Ge” (Muntele lui Ion al Geei) apoi, după săgetarea celor doi Zamolsxis, și-a schimbat numele în “Mont Gato” adică Muntele Leopardului. Denumirea actuală a muntelui “Ceahlău” ar putea proveni din “Ceo Hileo” ceea ce înseamnă “Cel Înalt”.

De remarcat faptul că, în cartea sa Carolus Lundius afirmă că Deceneu ar fi călătorit în Egipt, cu alte cuvinte, fapte și întâmplări legate de Zamolsxis au fost atribuite, după câteva sute de ani, lui Deceneu. Dacă ar fi avut loc acest eveniment, Deceneu, care este autorul a celor mai multe din tăblițele de la Sinaia, ar fi relatat el însuși despre această călătorie.

Referitor la numele celor doi zei, trebuie luat în considerare faptul că numele folosit de alți autori, de origine greacă sau latină, nu poate avea prioritate față de ortografia din plăcile de la Sinaia, care trebuie considerate autohtone. În textul de mai sus avem Zam-Mols-Xoy ceea ce înseamnă “A pământenei soții (doamne) fiu fermecat”. Forma utilizată de autorii greci “Zalmoxis” trebuie considerată greșită și folosită forma “Zamolxis” care este mai aproape de forma care se întâlnește în plăcuțele de la Sinaia. După cum am văzut mai sus, frații Zamolxis au fost gemeni, dintre care, primul născut a fost considerat zeu, la fel ca și Deceneu, care, la un moment dat, a fost aclamat ca zeu la Genucla. În tăblițele de la Sinaia Deceneu este numit “Ceneo” iar forma cunoscută “Deceneu” poate provenii din “Deo Ceneo” ceea ce ar însemna “Zeul Ceneu”. Pe teritoriul României a mai existat și o altă naștere divină, este vorba de Apollo, cel care a fost pedepsit de către locuitorii cetății Poesta Dava, de pe cursul superior al Ialomiței, despre care aduce precizări marele preot Petoso, în plăcuța cu numărul 35, care a trăit în timpul domniei lui Decebal și după moartea acestuia [4,5]. Mai trebuie adăugat Mitra, despre care, informațiile sunt mai puține însă ar putea avea legătură cu zona Sarmigetuzei, unde au fost găsite basoreliefuli cu reprezentări ale acestui zeu.

De un prestigiu aparte s-a bucurat zeița Geeă, căreia, lângă Bacău, o cetate i-a purtat numele SarGeDava – A Impărăției Geeă Cetate. De asemenea, în zona muntoasă a Moldovei a existat Templul Geei în care era păstrată o bibliotecă vastă care conținea și învățăturile atlantilor unde venea și Burebista să se “documenteze”. Însă, zeul suprem al traco-geto-dacilor a fost Ro sau Ra, să nu uităm că Zamolxis a călătorit în Egipt unde a fost, de asemenea, venerat zeul Ra. Iată mai jos textul original și cel tradus al inelului de la Ezerevo, Bulgaria, în care zeul Ro sau Ra e menționat de 3 ori.

Fig. 2. Imagine a inelului de la Ezerevo în care este menționat zeul Ro sau Ra.

RO LISTE NEAS NERENEA. **Ro** ascultă ale noastre rugăminți (dorințe)
TIL TEA NHSKO A RA ZEA DOM EAN. **Până (când) la tine va (a)duce la (a lui)**
Ra zeu templu (casă) pe ea,
TILE ZYR TA MIHE RA ZIL TA **Până atunci veghează puternicile Ra (pe)**
supusa ta

În prima frază, zeul suprem este numit Ro, iar în celelalte două fraze este numit Ra. Ultimele trei litere ale textului sunt imprimate pe partea invizibilă. Se remarcă, pe lângă inconsecvența în ceea ce privește numele zeului, Ro apoi Ra, și folosirea a două semne diferite pentru sunetul “i” și anume “I” apoi “H”.

Textul pe care acest inel îl conține se poate asemăna cu ceea ce ar spune un bun creștin astfel “Doamne, ascultă rugămintea noastră! Până să o chemi pe ea la tine, până atunci, veghează Atotputernicule asupra roabei tale.” Trebuie amintit faptul că pe vremea când a fost scris acest text, morții erau duși la templul zeului și incinerați. Așa se explică de ce în fraza a doua se face referire la aducerea “ei” la templu.

În tăblițele de la Sinaia se fac foarte des referiri la zeul suprem Ro sau Ra. Din plăcuța cu nr. 117, se poate deduce că cei care îl adorau pe acest zeu erau numiți *rami*. De asemenea, tot în această plăcuță zeul Ro este reprezentat cu figură umană având pe piept soarele și luna (figura 3), ceea ce înseamnă că Ro sau Ra nu trebuie

Fig.3. Imagine a zeului Ro sau Ra cu soarele și luna pe piept.

confundat cu nici unul din aceste corpuri cerești.

De asemenea, pe câteva dintre tăblițele de la Sinaia este reprezentat templul lui Ro, sau Ra. O asemenea reprezentare, din față și din lateral, este dată în figura 4, din care se poate constata că, pe partea laterală, acest templu era prevăzut cu cinci coloane. Acest număr de coloane corespunde cu numărul de coloane gasite la Grădiștea de Munte [6] (figura 5) ceea ce înseamnă că în acel loc a existat un templu al lui Ro sau al Tatălui Ceresc ca cel din figura 4.

Fig. 4. Vederi din lateral și din față a Templului lui Rodin zona Sarmisegetuzei.

Fig.5. Resturile unui templu cu cinci coloane pe latură de la Grădiștea de Munte.

Din conținutul tăblițelor de la Sinaia nu reiese că ca la Sarmigetuza ar fi existat un astfel de templu. La Sarmigetuza a existat, în schimb, un templu al Marisei, de la care și-a luat numele și râul Mureș. Despre acest templu se menționează faptul că a căzut în mâinile romanilor împreună cu mulțimea de oameni de la Sarmigetuza.

În tăblița cu 21, care reprezintă palatul de la Sarmisegetuza cu toate drumurile, se menționează în partea din dreapta-jos existența cetății Peru-Eu-Davo ceea ce înseamnă “*Cetatea Tatălui (Ceresc)*” situată spre sud, sud-vest față de palatul reprezentat. Pentru orientarea în teren, această tăbliță trebuie dispusă cu partea superioară spre est. În acest fel, pot fi identificate și alte centre importante existente în zonă sau mai îndepărtate. Astfel, în colțul din stânga sus se indică direcția spre cetatea Moleo Dava, situată pe valea râului Moldova, în colțul din dreapta sus, adică spre est,

la trei zile de mers (+++), se afla un sanctuar important care corespunde cu movilele de la Șona sau templul de la Șinca Mare, iar spre nord, nord-est se afla cetatea Zido-Dava care corespunde cu poziția actuală a municipiului Alba Iulia, cunoscută și cu numele de Apulum. In partea dreaptă spre mijloc mai este menționată cale spre “țara geților” la distanță de o zi de mers (+), ceea ce ar corespunde unui drum peste munți până în zona Olteniei.

Fig. 6. Palatul de la Sarmisegetuza cu toate drumurile.

Ca urmare, ceea ce se consideră astăzi ca fiind locul în care s-ar fi aflat capitala Sarmigetuză a geto-dacilor este de fapt fosta cetate a Tatălui Ceresc sau Peru-Eu-Davo. **Adevărata Sarmigetuză s-a aflat în altă parte, și anume, mai la nord, în dreptul localității Cugir, situată relativ aproape de râul Mureș.** Săpăturile arheologice efectuate pe dealul Cetate de lângă Cugir au scos la iveală existența unui centru populat de mare importanță cu o activitate economică intensă despre care s-a presupus că ar corespunde unei foste cetăți menționate de Ptolemeu cu numele de Singidava, care a dispărut în urma unui incendiu violent [7]. In realitate, în dreptul localității Cugir s-a aflat capitala sau “Poarta” împărăției geților, adică Sarmigetuză, după cum este caligrafiat în tăblițele de la Sinaia, sau Sarmisegetusa, după cum este utilizat în manualele noastre de istorie. Este posibil ca această cetate să fi fost cunoscută de locuitorii altor state și sub alte denumiri, cum ar fi, de exemplu, Singidava. O serie de situații și evenimente relatate în tăblițele de la Sinaia nu pot fi

înțelese dacă se consideră că fosta capitală ar fi existat la Grădiștea de Munte, în schimb, prin situarea Sarmigetuzei la Cugir se obține o corelare foarte bună cu informațiile din tăblițele de la Sinaia. Conform celor relatate de Ion Horațiu Crișan, cetatea de la Cugir a existat înainte de venirea la putere a lui Burebista și era construită prin folosirea unei tehnici mai puțin avansate, bazată mai mult pe utilizarea lemnului, de aceea incendiul din timpul cuceririi romane a lăsat mai puține vestigii. În schimb, cel puțin templul lui Ro de la Grădiștea de Munte a fost construit de către Burebista cu tehnici noi de prelucrare a pietrei, motiv pentru care vestigiile lui au supraviețuit până astăzi și ne permit identificarea unor centre importante care au existat în zonă. Nu există nici un dubiu asupra faptului că templul lui Ro, a fost construit în afara Sarmigetuzei, în tăblița cu numărul 21, care este de fapt o hartă care reprezintă palatul de la Sarmigetuză cu toate drumurile, în colțul din dreapta-jos (fig.5) este prezentat templul lui Ro ca aparținând cetății Peru-Eu-Davo, la care se ajungea printr-o trecătoare, astăzi un drum forestier. O capitală ca cea a Imperiului Getic nu putea fi situată într-o zonă izolată, greu accesibilă, cum este Grădiștea de Munte, în schimb, prin situarea ei la Cugir, se puteau asigura legături rapide în toate direcțiile menționate în tăblița 21.

Este surprinzător cât de multe implicații are cultul zeului Ro, astfel, denumirea Raiului din credința creștină la români provine din “*Ra ie*”, ceea ce înseamnă “*la zeul Ra*”, în Dacia au existat cetăți precum RamiDava, ceea ce înseamnă “*cetatea lui Ra*”, ZoyRoDavo- a zeului Ro cetate, DeuSarRa-cetatea împărăției lui Ra. De asemenea numeroase toponime precum Ardeu (din A Ra Deu-la zeul Ra), Zarand (din Sar Ra – împărăția sau țara lui Ra), inclusiv denumirea Ardealului provine tot de la zeul Ra – “*A Ra Deo*”, ca și denumirea municipiului Arad. Inclusiv denumirea Basarabiei conține grupul “*Sar Ra*”, astfel încât, BasSarRa-bia înseamnă “*Țara de Jos a lui Ra*”. Mai trebuie adăugat și numele Rusiei care provine din “*Ro Sio*” adică locul de unde se vede zeul Ro, precum și pe cel al Germaniei care ar putea proveni din “*Ge Ro Man*” adică “*ai Geei și a lui Ro oameni*”. Destul de multe antroponime sunt legate, de asemenea, de zeul Ro sau Ra: Roxana, Ramona, Roberto, Roland, ș.a. Decebal s-a numit și Diurpaneus ceea ce provine din “*Deo Ro Paneus*” adică “*A zeului Ro cavalier*”, numele lui Burebista provine din “*Boe Ro Biseto*” ceea ce înseamnă “*Războinic a lui Ro Altar*”. Cuvântul “*boer*” din limba română provine din “*Boe Ro*” adică “*Războinicul lui Ro*”. Războinicii geți și daci erau numiți, uneori, și “*rotopaneo*” ceea ce înseamnă “*cavalerii zeului Ro*”, de unde provine și denumirea localității Rotopânești din județul Suceava.

Din plăcuțele de la Sinaia mai aflăm și despre zeul războiului Zabelo sau Sabelo, de unde ar putea proveni cuvântul “*sabie*”. Deși geții și dacii practicau o religie politeistă, totuși, zeul suprem (Tatăl Ceresc) era considerat Ro sau Ra, urmat de Geeă, astfel încât crucea zeilor despre care se vorbește în câteva din plăcuțele de la Sinaia se referă la Ro, Geeă, Soare și Lună. Așa se explică de ce în temple vechi precum cel de la Sinca Veche au existat câte două altare: unul a lui Ro și altul al Geei.

Bibliografie

1. **Romalo D.** *Cronică getă apocrifă pe plăci de plumb?*, Reditura Alcor Edimpex, București, 2005.
2. **Pețan A.** *Plăcuțele de plumb de la Sinaia-o sursă excepțională de cunoaștere a istoriei și civilizației dacilor.* Dacia Magazin nr. 13, iunie 2004.
3. **Manolache D.** *Tezaurul dacic de la Sinaia, legendă sau adevăr ocultat?* Editura DACICA, București, 2006
4. **Ungureanu V.** *Sar Mon Gato - numele antic al Moldovei*, Al-V-lea Simpozion Internațional CUCUTENI-5000, Chișinău, 2010.
5. **Ungureanu V.** *Limba și spiritualitatea traco-geto-dacilor*, Dacia Magazin nr. 78-79, iunie-iulie 2012.
6. **Napolion S.** *Noi, dacii, Sarmisegetuza, Sanctuare dacice II*, Dacia Magazin nr. 80, august, 2012.
7. **Crișan I. H.** *Cetatea a învins mileniiile*, în *Magazi Istoric*, 11, 1977.
8. **Ungureanu V.** *Moștenirea geto-dacă a limbii române*, Al-VII-lea Simpozion Internațional CUCUTENI-5000., Chișinău, 2012. (în acest volum).
9. www.dacia.org; www.dacii.ro.